

або багатосторонніх союзів, є Румунія і Туреччина. Додатковим практичним кроком у цій сфері є утворення регіональних оборонних (військових) союзів за прикладом Північного оборонного співробітництва (NORDEFSCO), до складу якого входять Фінляндія, Данія, Ісландія, Норвегія та Швеція. Участь у заходах щодо підтримання міжнародного миру та безпеки, а також гуманітарних операціях під егідою ООН або ЄС також сприятиме підвищенню обороноздатності України.

У військовій сфері важливим здобутком на шляху до НАТО є створення литовсько-польсько-української бригади, навчання підрозділів Збройних Сил та Національної гвардії України інструкторами країн-членів НАТО в Яворівському навчальному центрі та проведення щорічних міжнародних навчань типу “Сі-Бриз”. Доцільно збільшити масштаби залучення до таких заходів – проводити навчання до бригадного рівня включно.

У військово-технічній сфері потребують інтенсифікації процеси заміни озброєння і техніки радянських зразків на вітчизняні та іноземні зразки за стандартами НАТО. Ресурс радянського озброєння практично вичерпано, і в ході інтенсивних бойових дій це призведе до значних втрат та “роззброєння” військових частин. Водночас перехід на нові зразки за стандартами НАТО підвищить бойові можливості Збройних Сил і Національної гвардії України та ефективність їх застосування.

З огляду на можливу збройну агресію Росії на інших напрямках, крім Криму і Донбасу, потребують посилення підрозділи Державної прикордонної служби України на всіх ділянках українсько-російського, українсько-білоруського кордону та кордону з Придністров'ям.

Феномен військового волонтерства, який виник в Україні у 2014 році, має значний потенціал для зміцнення оборони нашої держави. Крім прямої підтримки Збройних Сил, Національної гвардії та правоохоронних органів України, волонтери вже мають досвід і можливості навчання призовного і мобілізаційного контингентів, а також окремих військових підрозділів.

Отже, сьогодні Україна виконала досить багато вимог для вступу до НАТО і має статус країни-аспіранта. Наступним етапом для України стане отримання ПДЧ. Подальша реалізація заходів щодо вступу до НАТО буде викликати жорстку протидію Росії в політичній, економічній, інформаційній, військовій та інших сферах. Важливим завданням України на період вступу до Північноатлантичного альянсу постає досягнення повної відповідності вимогам НАТО та використання інших можливостей для підвищення обороноздатності поза процесом вступу до НАТО.

1. Набув чинності Закон України “Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)” / Інформаційне управління Апарату Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/167564.html> (дата звернення: 21.02.2019).

2. Справочник НАТО. Отдел информации и прессы НАТО. Брюссель, 1998-1999. 409 с.

3. North Atlantic Treaty Organization. URL: <https://www.nato.int> (дата звернення: 21.02.2019).

4. Політика “відкритих дверей” та План дій щодо членства в НАТО. Україна – НАТО / МЗС України. URL: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ua/about-nato/action-plan> (дата звернення: 21.02.2019).

5. Про затвердження Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2018 рік. Указ Президента України № 89/2018. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/892018-23882> (дата звернення: 21.02.2019).

Савченко Олександр Вікторович

заступник декана Криворізького факультету –
завідувач відділення первинної професійної
підготовки Криворізького факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖНАРОДНОЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Формування системи міжнародної безпеки бере свій початок після Першої світової війни, яка була на той час настільки руйнівною, що провідні країни світу визначили необхідним об'єднання своїх зусиль для запобігання в подальшому війнам та забезпечення безпеки від них. В 1919 р. з метою утворення організації глобального характеру, яка б узяла на себе відповідальність за підтримання миру на земній кулі шляхом погодження дій її членів, було створено Лігу Націй. У 1932-1934 рр. на проведеній «Загальній конференції з роззброєння» всебічно обговорювалися проблеми міжнародної безпеки та шляхи її забезпечення.

Проблема забезпечення міжнародної та національної безпеки актуалізується станом перехідного періоду. Україна включається в інтенсивний процес глобалізації, а це, у свою чергу, зумовлює масу проблем політичного та практичного характеру: відкритість суспільства, посилення ролі виробничих зв'язків, нові аспекти тлумачення суверенітету держави, нові аспекти міждержавної безпеки: інформаційна агресія, а також інформаційна війна, гібридна війна, фінансова інтервенція і багато інших, які можуть порушити внутрішній устрій держави. Глобалізація сприяє зміцненню влади транснаціональних компаній, політичних та інформаційних транснаціональних систем, впливає на національні інтереси інших країн.

Розробленню методологічних підходів до системного дослідження проблем забезпечення національної безпеки, удосконаленню існуючого апарата теоретичних основ політики безпеки присвячено чимало наукових праць вітчизняних учених (О. Гончаренка, І. Бінька, О. Бодрука, В. Горбуліна, О. Данільяна, О. Дзьобаня, М. Дмитренко, А. Качинського та ін.).

Необхідно зазначити, що розробка теорії міжнародної безпеки стала не тільки вирішенням суто наукового завдання. Залежно від сприйняття лідерами й суспільством тієї або іншої держави, логіки процесів, що відбуваються у сфері міжнародної безпеки, в тому або іншому ключі, вони вибудовували свою власну поведінку в цій галузі [1].

Було сформовано міжнародно-правовий механізм для запобігання війні, підтримки й зміцнення миру; створено відповідні міжнародні й регіональні інститути (насамперед, Організація Об'єднаних Націй). Поняття міжнародної безпеки було сформульовано у ході створення ООН, зокрема у першій статті Статуту цієї організації. Також було представлено шляхи її досягнення: «Підтримувати міжнародний мир і безпеку і з цією метою вживати заходів для запобігання й усунення загрози миру і придушення актів агресії або інших порушень миру та проведення мирними засобами, у згоді з принципами справедливості і міжнародного права, залагоджування або вирішення міжнародних суперечок або ситуацій, які можуть привести до порушення миру».

Термін «міжнародна безпека» слід розуміти як стан захищеності від загроз життєво важливим інтересам людства, держав, міждержавних та регіональних об'єднань, за якого забезпечується можливість їх реалізації. Вона формується на основі національної безпеки окремих країн і народів, безпеки груп держав і районів миру та інтегрується до рівня глобальної міжнародної безпеки.

Колишній державний секретар США Г. Кіссінджер вказував, що політика національної безпеки охоплює всі дії, за допомогою яких те чи інше суспільство прагне забезпечити свою життєздатність, а також реалізувати свої завдання на міжнародній арені.

Термін «безпека суспільства» вперше вжив англійський учений Баррі Бузан у книзі «Люди, держави та страх» (1991 р.). Введення Б. Бузаном, а також Оле Вівером та «копенгагенською школою» елемента суспільства у дослідження експерти неурядових аналітичних центрів посткомуністичних країн вважають найзначнішою зміною у вивченні безпеки [2, с. 5].

За французьким ученим П. Гарсеном, безпека суспільства – це передусім проєкційна схема гарантування державою повноцінної діяльності громадянина, суспільства та держави [3, с. 168].

Політика національної безпеки спрямована на захист життєво-важливих національних інтересів і, зокрема, має такий принцип, як залучення громадянського суспільства до процесу вироблення та реалізації політики національної безпеки.

Для нашої держави, як і для будь-якої суверенної держави, одним з найважливіших питань є національна безпека. Створюється відповідна система її забезпечення, розробляється і згідно з обраним стратегічним курсом реалізується єдина державна політика у сфері національної безпеки. Система забезпечення національної безпеки України утворює єдиний державно-правовий механізм, у якому кожен суб'єкт безпеки виконує завдання та здійснює функції захисту життєво важливих інтересів людини й громадянина, суспільства та держави в межах повноважень, визначених чинним законодавством. Щоб створити та підтримати потрібний рівень захищеності об'єктів безпеки в Україні, розробляється система нормативно-правових актів, які регулюють відносини у сфері національної безпеки; формуються або вдосконалюються органи забезпечення безпеки та механізм контролю й нагляду за їх діяльністю, визначаються правові основи діяльності державних органів влади та управління в цій сфері.

У Законі України «Про національну безпеку України» громадська безпека і порядок визначені як «захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини та громадянина, забезпечення яких є пріоритетним завданням діяльності сил безпеки, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та громадськості, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації і захисту національних інтересів від впливу загроз» [4].

Найважливішою проблемою сучасності є гарантування національної безпеки. Фор-

мування наприкінці XX століття понять національної безпеки та міжнародної безпеки – це загально визнаний і прийнятий факт як для наук, які вивчають міжнародні відносини та право, так і для самої міжнародної практики. Взаємозв'язок національної та міжнародної безпеки стає тіснішим і в майбутньому цей зв'язок буде ще більше розвиватися. З огляду на вигідне геополітичне й гео економічне положення Україна виступатиме як об'єкт безпосереднього впливу провідних світових і регіональних центрів сили.

1. Даник Ю.Г. Аспекти інформаційної безпеки в державному управлінні в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції в Україні. *Дослідження і розробки у сфері євроатлантичної інтеграції України*. 2005. Вип. 5. С. 241-249.

2. Безпека суспільства у регіоні Румунія – Україна – Республіка Молдова: тристоронній підхід. Програма Схід-Схід: «Партнерство без кордонів». Бухарест-Кишинев-Київ, 2008.

3. Pierre Garcin “La securite publique au quotidien: acteurs, territoires et technologies”. Paris: Armand Colin, 2007.

4. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII // Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2469-viii> (дата звернення: 20.02.2019).

Трофименко Роман Володимирович
співробітник Служби безпеки України

ДО ПИТАННЯ ВІДПОВІДНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СБУ ПРАКТИКАМ ДЕРЖАВ – ЧЛЕНІВ ЄС І НАТО

КМЕС в Україні у своїх рекомендаціях вказує на доцільність позбавлення Служби безпеки України невластивих для спецслужб правоохоронних функцій, “передачі” їх відповідним правоохоронним органам, чіткого розмежування повноважень та обов'язків із цими органами. При цьому роботу у сфері боротьби з організованою злочинністю представництва міжнародних інституцій (КМЕС в Україні, Офіс зв'язку НАТО в Україні) рекомендують здійснювати СБУ саме в контексті контррозвідувальної діяльності, боротьби з тероризмом та захисту державної таємниці.

Реалізацію запропонованих підходів на сьогодні розпочато у Законі України “Про національну безпеку України” (далі – рамковий закон), яким внесено зміни до Закону України “Про Службу безпеки України”, внаслідок чого СБУ визначається як “державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України”.

Новим рамковим законом на СБУ покладається забезпечення державної безпеки, що (за змістом пункту 4 частини 1 статті 1 та частини 5 статті 3 цього закону) полягає у захисті державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від загроз невоєнного характеру, що визначаються у Стратегії нацбезпеки та інших документах з питань нацбезпеки і оборони, які схвалюються РНБОУ і затверджуються указами Президента України.

Аналіз цих офіційних документів дозволяє відділити загрози державній безпеці, що обумовлені **поширенням організованої злочинності**. Так, у пункті 1 Розділу II Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України, затвердженої Указом Президента України від 14.03.2016 № 92/2016, визначено, що “*основною формою гібридної війни проти України є комбінація різноманітних і динамічних дій регулярних сил РФ, що взаємодіють зі злочинними озброєними угрупованнями та кримінальними елементами, діяльність яких координується і здійснюється за єдиним замислом і планом із активним застосуванням засобів пропаганди, саботажу, навмисного завдання шкоди, диверсій і терору*”. При цьому Концепція відносить до найбільш актуальних у середньостроковій перспективі загроз “*діяльність на території України екстремістських злочинних озброєних угруповань, що спрямована на дестабілізацію внутрішньої соціально-політичної ситуації в Україні, порушення функціонування органів державної влади, органів місцевого самоврядування та блокування важливих об'єктів промисловості й інфраструктури*”. Таким чином, за Концепцією, загрозою у сфері державної безпеки є активне використання іноземною державою, іноземною організацією або їх представниками на шкоду інтересам України злочинних озброєних угруповань та кримінальних елементів. До безпекових викликів, які можуть посилювати загрозу застосування воєнної сили проти України, згадана Концепція відносить “поширення транскордонної організованої злочинності”.

Слід також згадати, що Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин відносить незаконний обіг наркотиків до форм